

22.08.22

מאמרי ידיעות אחרונות

ידידיה שטרן

ישראל זקוקה להרצל הבא

נדרש לנו קונגרס ציוני חדש. לא לצורך הכרעה זהותית, אלא כדי להוביל רוח חדשה של סולידריות ואחוה יהודית בעידן של מחלוקת

של המרינה ושל המרחב הציבורי בה. בעלי המחלוקת – חילונים, מסורתיים, רתיים וחרדים לסוגיהם – נדרשים להגיע להסכמות פוליטיות ולהכרעות משפטיות על דרכי ההתנהלות של המרינה ובתוכה. המצב הריבוני, שלא היה מוכר ליהודים, ובכלל זה השליטה על מיעוט לאומי ערבי גרול, מעורר נושאי מחלוקת רעיוניים וערביים חרשים שיהדות הגולה לא נדרשה להכריע לגביהם.

אינני חושב שיש טעם בניסיון להשטיח את המחלוקת. המאמצים לעצב זהות ישראלית משותפת נאצלים, אך חסרי סיכוי. יש להיכיר באי-ההסכמה – בין יהודים בישראל, בין יהודים בתפוצות ובין יהודים בישראל ליהודים בתפוצות – כעובדת חיים. האתגר הוא עי" ציבוב של חיים משותפים תוך מימוש החלום הציוני, למרות המחלוקת. יש למחלוקת הרעיונית גם פוטנציאל חיובי, בבחינת "עושר שמור לבעליו לטובתו". היא כוח מתסיס ומעורר שמשמר אותנו חיוניים ודינמיים. בעולם הרוח והחברה "יפרחו פרחים הרבה" עדיף על "כור היתוך". ואולם, כדי שנהנה מיתרונות הריבוי ולא מחסרו נותיו, עלינו לפעול בשקדנות לעיצוב הסכמות באשר לררכי הניהול של המחלוקת. זהו האתגר הגרול של החברה הישראלית.

מימוש הציונות ההרצליאנית יצר מרינה פורחת. אבל המחלוקת והזהותית, בגילוייה הנוכחיים, מטילה עלינו קללה. ישראל היא גוליבר רב עוצמה שנאזק בחוטים ריקים שמקשים על תנועתו. האזוקים הם מתוכי המחלוקת הישראלית, אלו שתוקפים את מרקם החיים המשותפים באמצעות דה-לגיטימציה של מי שנתפס על ידם כ"אחר" – אנשים, תנועות ואפילו מוסדות המרינה. בכך הם פועלים בניגוד לרוח השיתופית המופלאה, שהפכה את קונגרס באזל לזרע שממנו נבטה מרינת ישראל.

נדרש לנו הרצל חדש וקונגרס ציוני חדש, לא לצורך הקמת מרינה ולא לצורך הכרעה זהותית, אלא כדי להוביל רוח חדשה של סולידריות ואחוה יהודית בעידן של מחלוקת.

ידידיה שטרן הוא נשיא המכון למדיניות העם היהודי ומש-תתף בדובר בכנס בבאזל

שבוע מתכנסים בבאזל שבשווייץ מעל אלף מנהיגים יהודים בהנהגת הנשיא הרצוג, לציון הקונגרס הציוני הראשון שנערך בקוינו של העיר לפני 125 שנים. ישראל של היום היא תוצר ישיר של האירוע הזה שזים הרצל. הקונגרס עורר את הרגש והתורעה הלאומיים של יהודים, ובכך שיד-רג את התנועה הציונית למה שהפכה ברבות השנים: התנועה הלאומית המצליחה ביותר בעידן המודרני.

רוב התנועות הלאומיות שנוסדו במאות השנים האחרונות קמו על בסיס שאינו דמוקרטי, ובהרבה מקרים מתוך מלחמות אחים ושפיכות רמים. לא כך אצלנו: הקונגרס בבאזל השריש ציונות שהייתה מכרעת לסלילת הדרך הדמוקרטית עבור מדינת ישראל. נקבעה שם שיטת בחירות ייצוגית, והוקמו מוסדות נבחרים שהיוו תשתית ארגונית לתנועה ולמדינה שברך. זהו הישג מדהים בהתחשב בעובדה שרוב הצירים בקונגרס הגיעו ממדינות שאינן דמוקרטיות.

הרוח של באזל – התעוררות עצומה של נטילת האחריות על העם היהודי בירי יהודים – באה לידי ביטוי מרגש במשפט שכתב ישראל זנגוויל באותה העת: "על נהרות בכל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון. על נהר באזל ישבנו והחלטתנו נחושה: לא לבכות עוד".

נורקה בהרצל רוח נבואה: הוא כתב ביומנו ש"בבאזל ייסדתי את מרינת היהודים". הוא לא אמר זאת בפומבי משום ש"היו הכול צורקים לי", אבל הוסיף "אולי בעוד חמש שנים, וודאי בעוד חמישים שנה, יסכימו הכול". חלפו חמישים שנה בדיוק עד לשנת 1948.

היובל לקונגרס צריך לשמש לא רק תזכורת לעבר, אלא גם הזדמנות לעסוק באתגרי העתיד. הוגי הציונות שקדמו לקום המרינה העריכו שעם הקמתה תפתר שאלת הזהות היהודית. את קשיי הזהות של תקופתם ייחסו לעובדה שהיהודים מפורזים בכל רחבי תבל, והעריכו כי הקמת הבית המשותף – ריבונות על טריטוריה, קיבוץ גלויות, יצירת מוסדות לאומיים, תחיית העברית – היא הפתרון. בכך הם טענו אדרבא, משזכה העם היהודי במדינה משלו, החל מאבק על אופייה

